

IGNASI PÉREZ

# Republicanisme a Europa: breu aproximació sobre la virtut cívica.

**M**olts debats semblen centrar el debat sobre el disseny institucional europeu. Però només una visió comprèn un element bàsic en la construcció d'un projecte polític comú per a tantes tradicions, ideologies i nacions: el republicanisme. Si superem el debat entre federalistes i *intergovernamentalistes*, els republicanistes proposen debatre l'assumpte de la virtut cívica, també a escala europea. Aquesta, segons els republicanistes, és una virtut vinculada a l'interès dels ciutadans pel bé públic, bé públic que va unit indefectiblement al patriotisme. Els republicanistes sostenen que la passió principal que dona força a la virtut civil és l'amor a la pàtria identificant, en molts casos, ambdós conceptes. Per

al republicanisme clàssic, l'amor a la pàtria és una passió i, més concretament, un amor caritatiu per la república (*caritas republicae*) i pels conciutadans (*caritas civicum*). Comenta Philip Pettit en aquest sentit que el concepte de *caritas* va passar de les fonts romanes a la dels escriptors polítics escolàstics, que defensaven l'autogovern municipal. Ja el mateix Protomeo de Luca, per exemple, escrivia que l'amor per la pàtria es fonamentava en l'arrel de la caritat que no posa en els béns privats per sobre dels comuns, sinó els béns comuns per sobre dels béns privats.

En aquest sentit també el professor Viroli aporta una dada molt significativa sobre això: "Si bé respecta els principis de la justícia i de la raó, i per tant se li pot denominar "amor racional", l'amor a la pàtria és un afecte particular per una república en concret i pels seus ciutadans. És una passió que neix sobretot entre els ciutadans de les repúbliques lliures

perquè comparteixen molts béns importants, com les lleis, la llibertat, els consells públics, les places públiques, els amics i els enemics, la memòria de les victòries i de les derrotes, les esperances, els por. Pressuposa la igualtat civil i política i es tradueix en actes de servei (*officium*) i cura (*cultus*) al bé comú. En definitiva, la "*caritas republicae*" és una passió que vigoritza l'ànim, que dona als ciutadans la força per complir amb els seus deures cívics i als governants el coratge per complir amb les seves obligacions, de vegades oneroses, que la defensa de la llibertat requereix.

El patriotisme republicà es pot clarament diferenciar dels tants cops esmentats nacionalisme ètnic i nacionalisme cívic. Contràriament al primer, no reconeix cap valor moral ni polític a la unitat i a l'homogeneïtat ètnica d'un poble, sinó que reconeix rellevància moral i política als valors de la ciutadania que són totalment incompatibles amb qual-

IGNASI PÉREZ

sevol forma d'etnocentrisme. D'altra banda i a diferència del segon, no proclama la lleialtat a principis polítics universalistes culturalment i històricament neutres, sinó a la lleialtat a les lleis, a la constitució i a la forma de vida de repúbliques concretes, cada una amb la seva història i la seva cultura. En aquesta mateixa línia, Virolí també ofereix una interessant aportació sobre això: "La virtut civil i la cultura de la ciutadania republicana no germinen en el tronc de l'homogeneïtat cultural, ètnica o religiosa. Els pobles que presumeixen d'un alt grau d'homogeneïtat des del punt de vista ètnic, cultural o religiós, es distingeixen, sovint, per la intolerància i el fariseïsm, més que pel civisme. La política, l'autèntica política republicana, pot complir per si sola l'obra de fer renéixer la cultura civil en les nostres societats democràtiques sense buscar ajuda en l'homogeneïtat cultural o ètnica".

## **Republicanisme a escala Europea.**

No hi ha dubte, que més enllà de solucions federalistes o inter - governamentalistes, els partits polítics compresos dins d'aquesta categoria, són clarament partidaris de la construcció d'una Europa dels ciutadans. Si bé la falta d'una opinió pública europea pot resultar un seriós obstacle per a aquells que confien en un verdader debat federal, el reforç d'institucions i el canvi de certs aspectes consubstancials del que denominariem arquitectura institucional (com per exemple augmentar el pes i la influència del Parlament Europeu o millorant la comunicació política entre els ciutadans europeus) pot acabar consolidant el patriotisme constitucional d'escala europea.

Per a la visió política republicanista, tanmateix, el projecte d'un Estat Europeu Fe-

deral (i pluralista) és possible més enllà de l'existència o no d'un poble o nació europea homogènia.

Per a aquests, les cultures nacionals i locals heterogènies que conformen la realitat europea són un recurs, no un obstacle per a la construcció d'aquesta ciutadania europea. La cultura europea, ha d'estar basada, en la cultura ciutadana, qualsevol que sigui la cultura nacional de la qual aquesta procedeix. En altres paraules, la cultura europea es basa en les diferents cultures ciutadanes que conformen el panorama polític europeu, ja que la cultura ciutadana és "un *ethos* civil inherent a les diferents cultures polítiques que formen Europa". Segons aquests mateixos partits, el sentiment de pertinença que necessita Europa no s'ha de construir afegint principis universalistes les cultures nacionals individuals, ni tan sols "no dispensant un contenidor cultural europeu comú".

Aquest sentiment de pertinença només es podrà aconseguir reforçant les nombroses i diferents tradicions cíviques existents al si d'Europa. Una encerteu política que es preocupi d'expandir els confins de la llibertat i de reforçar la ciutadania europea ha de ser, abans que res, una política de la societat civil. Una política destinada a activar l'acció i associació política dels ciutadans, per fer-los partícips de la idea de l'autogovern. En altres paraules, l'activitat política civil és l'element central de la cultura política europea, i per tant, del sentiment de pertinença a Europa. Tot això ha d'estar acompanyat, tal com observarem en els casos pràctics analitzats d'una sèrie de polítiques socials i laborals que permetin que tots i cada un dels ciutadans se sentin, no solament participis de la construcció política europea, sinó, i sobretot, que els facin sentir membres de la societat. Polítiques que serveixin, en darrer terme, per

IGNASI PÉREZ

incorporar o reincorporar els habitants de la UE al concepte de ciutadania activa.

El republicanisme, a més de crear ciutadans actius políticament intenta, per al cas europeu una fita molt més difícil: la creació d'un *demos* europeu. Un *demos* heterogeni, unit entre si per l'únic denominador de la voluntat d'adscripció a Europa. Una adscripció entroncada amb el concepte de patriotisme: no importa la procedència geogràfica, cultural, religiosa, lingüística o d'altre tipus; el que realment importa és la voluntat de pertànyer a la comunitat i d'identificar-se amb el seus valors bàsics. És a dir, clàssica triada revolucionària francesa: igualtat, llibertat i fraternitat.

---

IGNASI PÉREZ ES SOCIÓLOGO  
Y DR. EUROPEO EN  
CIENCIAS POLÍTICAS POR LA UB

---



**Tonto quien no vote**

**ELECCIONES 7-J**

[www.freshpolitik.com](http://www.freshpolitik.com)

